

Radiografia de la joventut actual

No hi ha cap generació igual que una altra. Tanmateix, les comparacions són inevitables. Els estudis sobre el jovent actual diuen que és més individualista, més conservador, menys independent, menys responsable, menys culte... que no pas generacions anteriors. Certament així ho pareixen indicar els perfils dibuixats per les enquestes. Aquestes enquestes –dues de les consultades, les més significatives, són extractades als requadres que s'adjunten– ens permeten d'observar com és, què fa i què pensa el jovent d'avui dia. Això sí, per contextualitzar-ho i entendre-ho millor, tres sociòlegs d'experiència reconeguda ens aporten les seves opinions: el professor de sociologia de la Universitat Autònoma de Barcelona Salvador Cardús; la sociòloga i profes-

Les enquestes detecten que la joventut s'allarga, que la mobilitat social entre els joves disminueix i que són més individualistes, conservadors, consumistes i il·letrats que les generacions anteriors.

sora de la Universitat de les Illes Balears Maria Antònia Carbonero; i el sociòleg Antoni Tarabini, president de la Fundació Gadeso –Gabinet d'Estudis Socials–, de les Illes Balears. Amb ells, EL TEMPS intenta explicar els trets fonamentals que, segons les enquestes, caracteritzen la joventut actual.

Fins quan s'és jove. La primera cosa que sobta en consultar estudis i

enquestes sobre la joventut és que no hi ha consens sobre quan s'acaba. Els estudis fixen el pas de la joventut a la maduresa a 24 anys, a 29 i fins i tot a 34. Per què aquesta disparitat?

Per a Tarabini, “la joventut s'acaba quan la persona adquireix autonomia, s'independitza dels pares, de la família. El problema és que, com que és un concepte cultural, canvia segons les circumstàncies de cada país. A l'estat

EL TEMPS

L'estètica juvenil cada vegada és més homogènia al món occidental i s'allarga fins a una edat més llunyana.

Els joves de l'estat espanyol

El darrer estudi que analitza com són els joves d'avui dia a l'estat espanyol ha estat elaborat per l'Institut de la Joventut, dependent del Ministeri d'Igualtat. Es diu "Informe Juventud en España 2008". Cada quatre anys es repeteix el mateix estudi per poder veure l'evolució dels joves. Aquest darrer va ser publicat el mes de novembre passat i mostra les opinions de 5.000 joves entre 15 anys i 29. Les principals dades que aporta són:

- Disminueixen quantitativament sobre el total. Ara són el 19% i el 1996 eren el 25%. Les projeccions demogràfiques indiquen que el 2047 no superaran el 14%.
- El 37% no viuen amb els pares; el 2003 eren el 32%.
- L'edat mitjana d'emancipació baixa: 20,8 anys ara i 21,3 el 2004.
- Tot i emancipar-se més i més prest, el 53,5% depenen totalment o parcialment d'ajudes econòmiques de tercers, normalment dels pares.
- Viuen exclusivament dels seus ingressos el 28,2% dels homes i el 14,3% de les dones.
- Viuen en parella o casats més prest que no abans: a 21,6 anys de mitjana.

- Les dones tendeixen a tenir el primer fill cada vegada més aviat: a 21,7 anys ara, i 22,5 el 2004.
- Les dones, a partir de 27 anys, no tenen tants fills com abans.
- Abandonen els estudis a 18,1 anys de mitjana.
- Estudien el 28,2% entre 18 i 20 anys i el 23,7% entre 21 i 24.
- Tendeixen a disminuir progressivament els qui estudien.
- Els titulats superiors tenen més probabilitats d'obtenir bones feines.
- Un 17,2% de les dones i un 14,1% dels homes tenen titulació superior.
- El 61,1% dels homes i el 53% de les dones tenen feina.
- El 37,2% dels homes i el 33,1% de les dones tenen feina temporal.
- Els ingressos femenins són el 76,7% dels masculins.
- La majoria dels qui tenen feina la tenen insegura i precària.
- La posició social dels pares influeix decisivament en la continuïtat dels estudis; en conseqüència, es reproduïx la posició social i, per tant, la desigualtat.
- Tendeixen a ser més individualistes.
- Presenten confusió envers la solidaritat: el 83% són partidaris dels ajuts

del 0,7 al Tercer Món, però alhora el 54,4% pensen que s'ha d'afavorir primer els espanyols.

- El 37% són favorables a la pena de mort.
- Accepten socialment l'homosexualitat el 88% de dones i el 70% dels homes.
- El 17% són favorables a prohibir l'avortament. El 59,8% creuen que és una decisió de la dona; el 2004 ho creien el 63,9%.
- El 47% són partidaris de prohibir el consum de totes les drogues; el 2004 n'eren partidaris el 38%.
- El 50% no s'interessen en absolut per la política; el 2004 eren el 38%.
- Tot i el desinterès polític, creuen en pràctiques de solidaritat (voluntariat), si bé no organitzades.
- Cada vegada són més sedentaris. L'esport és la desena activitat que apareix al seu temps lliure; el 2001 era la tercera.
- La música té un paper essencial a la seva vida: el 92,3% la tenen com a activitat que més practiquen.
- El 40% no llegeixen cap llibre mai.
- Els qui llegeixen llibres, són més dones, el 60,6%, que no pas homes, el 40,3%

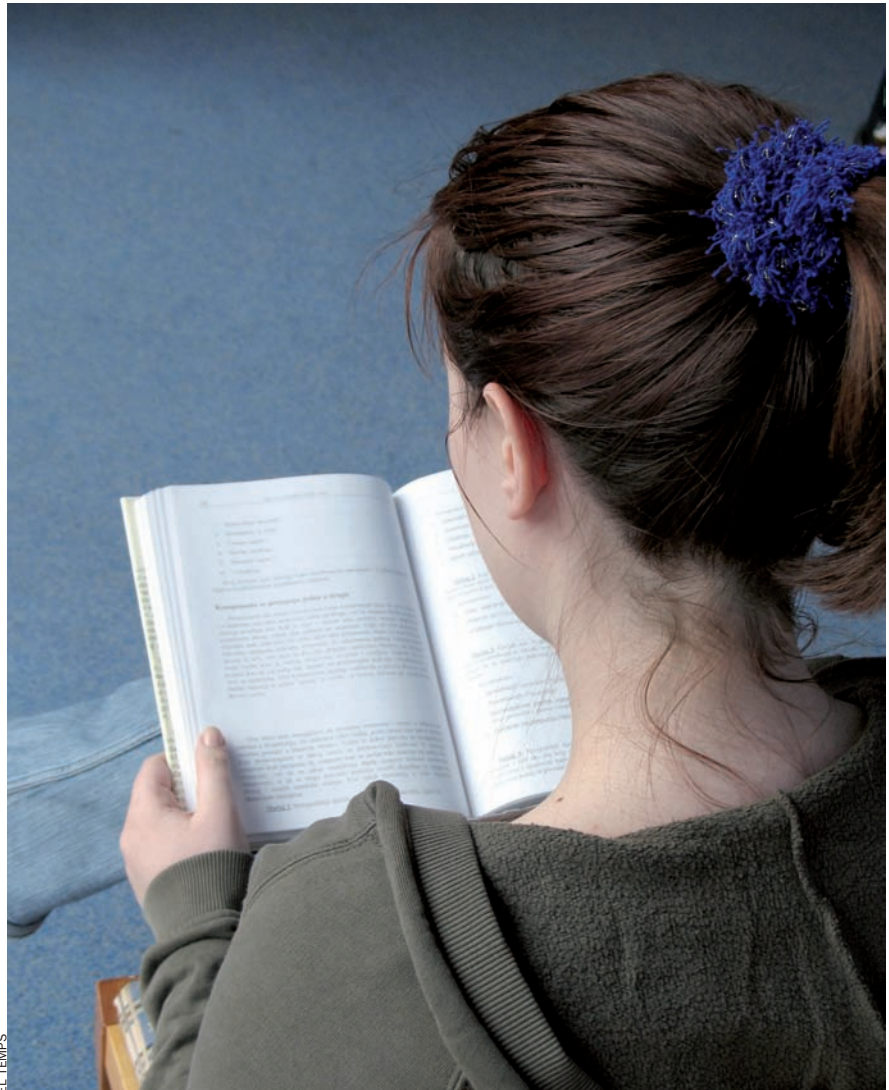
espanyol, les dificultats econòmiques –feina precària, sous baixos, preus altíssims de l'habitatge...– fan que la joventut s'allargui, perquè el jovent no pot independitzar-se. D'aquí ve que alguns estudis perllonguen la joventut fins a 34 anys, quan en uns altres països europeus se sol considerar acabada deu anys abans. Però això no ens ha de fer pensar que els nostres joves no adquireixen maduresa. Passa que els hàbits han canviat. Avui és perfectament possible de veure una persona de 30 anys a 35 que viu a cals pares, però que té feina, relacions socials, sentimentals i una vida pròpia. Viu amb els pares? Sí, però no té res a veure amb el *viure amb els pares* de fa vint anys, trenta o quaranta."

Carbonero referma que el concepte és purament cultural i, per tant, depèn del context de cada país, de cada temps. "A tot Europa, avui dia, s'allarga la vida juvenil –estudis fins a una edat tardana, precarietat laboral...– i fins i tot canvia el concepte de vida adulta, que abans era molt definit: feina estable, família i fills. Ara tot és marcat per la provisionalitat, que no sols és laboral, sinó que també pot ser familiar, a causa de la separació. Fins i tot l'habitatge –que abans era majoritàriament el mateix per a tota la vida– també pot ser provisional; i no cal dir, és clar, que l'estil juvenil –estètica de la vestimenta, música...– s'ha convertit en una cosa pròpia dels adults. Així doncs, tot és diferent d'abans i el con-

cepte canvia. Si bé en el cas de l'estat espanyol és cert que hi ha el problema de l'emancipació més tardana que a la resta d'Europa, a causa de la feina precària i el preu de l'habitatge."

Cardús està d'acord que es tracta d'un concepte cultural, però assegura que el pas de la joventut a la condició adulta varia molt, no tan sols entre països, sinó segons la classe social, la formació, les zones de residència... I, sobretot, alerta que cal no confondre joventut i immaduresa. "La immaduresa de la joventut, que existeix, és un altre concepte, producte de la sobreprotecció familiar, ara molt més freqüent que no abans, especialment entre els fills d'aquells que són pares quan tenen més de 30 anys o 35. Aquests pares so-

- El 26,4% practiquen l'entrompada com a forma de socialització; el 2004 eren el 15,7%
- S'inicien en l'oci social relacionant-lo amb els centres comercials.
- El 96% usen telèfon mòbil.
- El 6% dels homes i el 5% de les dones han tingut alguna relació iniciada a internet.
- Usen molt internet, més com més joves són: abans de 18 anys l'usen el 80%.
- El 84% de les dones i el 72% dels homes diuen que la llar ideal és la de d'una parella que fan feina remunerada tot dos i que es reparteixen les feines de casa equitativament.
- El 51,9% dels homes i els 54,9% de les dones diuen que les feines de casa les fan només o majoritàriament les dones.
- El 52,2% dels homes i el 19,1% de les dones dediquen temps lliure a jugar amb videojocs o consoles.
- Les activitats culturals (museus, exposicions, conferències, teatre...) són seguides pel 12,4% de les dones i pel 7,7% dels homes.
- La religió és molt important a la vida del 27%; el 2004 ho era per al 24%.

EL TEMPS

Segons l'estudi que s'ha fet públic, el consum cultural del jovent és molt decebedor: el 40% dels joves que han respost l'enquesta no llegeixen mai.

len donar una tal sobreprotecció al fill que li prolonguen la joventut i també la immaduresa, perquè li fan més complexa l'assumpció de la responsabilitat de ser adult.”

Disminueix la mobilitat social.

Segons que detecten els sondatges, els joves que han fet estudis universitaris obtenen a termini mitjà més bones feines que els qui han deixat d'estudiar; i alhora constaten que els universitaris són cada vegada més els fills de famílies benestants. És a dir, que l'educació tendeix a deixar de ser l'instrument de promoció social i econòmica per a les classes desfavorides, els fills de les quals abandonen prematurament els estudis. Per tant, disminueix la

mobilitat social o allò que se'n diu “la renovació de les elits”. Es tendeix a l'endogàmia socio-econòmica.

Cardús posa en dubte que la tendència sigui irrevocable. “És evident que hi ha hagut abandonament dels estudis entre els fills de famílies amb menys recursos, però tinc la impressió que arran de la crisi econòmica actual les feines fàcils, sense qualificació, també entren o entraran en crisi i, per tant, els estudis es tornaran a veure com la millor manera d'obtenir bones feines.”

No és tan optimista Tarabini, per a qui “ens han fet creure que les classes no existeixen, que som una societat interclassista. És mentida. La igualtat d'oportunitats no existeix. Els joves de famílies modestes tenen moltes més

probabilitats d'abandonar els estudis prematurament i de tenir feines més dolentes que no els fills de famílies benestants, que majoritàriament prossegueixen els estudis i arriben a la universitat. És un fet que el fracàs escolar afecta més les classes mitjanes i baixes. No és cap casualitat. La societat cada vegada és menys cohesionada i qui ho paga més són els joves”.

Carbonero encara és més pessimista: “La manca de mobilitat social és una injustícia progressiva. A tot Europa, a l'estat espanyol i especialment a les Balears hi ha, com més va més, reproducció de classe. El jovent només mira els diners immediats i els pares ho permeten, més com més de condició econòmica baixa són. El resultat és

Els joves catalans i la participació

L'estudi "Participació, política i joves" –de l'Institut de Govern i Polítiques Públiques, de la Secretaria de Joventut del Departament d'Acció Social i Ciutadania de la Generalitat de Catalunya– mostra els perfils de la participació de la joventut catalana. L'estudi, editat el febrer del 2008, va ser elaborat per Isaac González (coordinador), Jordi Collet i Josep Sanmartín. Heus-ne aquí els principals eixos per a l'interès d'aquest reportatge:

- El 57% dels joves catalans es mostren poc o no gens interessats en la política en abstracte.
- Tanmateix, quan s'afina la pregunta i s'identifica la política com allò que passa en àmbits concrets, el 80% diu que té interès per allò que passa a Catalunya i el 60% per allò que passa a Europa.

Del total de joves analitzats, i respecte a la política, l'estudi conclou que:

- L'11,2% es consideren pròxims a la política: els interessa, hi entenen, en parlen i, d'alguna manera, hi participen.
- El 17,7% hi tenen un grau menor d'afecció: els interessa més relativament, hi entenen, en parlen, però se'n senten desencisats en bona part i hi participen menys que no el grup anterior.
- El 14,7% se'n senten clarament desencisats, hi entenen però hi participen poc.
- El 20% s'hi senten poc interessats, no hi participen activament, si bé poden anar a votar.
- El 12,5% són majoritàriament no actius, ni s'hi interessen ni, per un seguit, voten.
- El 13,4% se senten molt desadherits de la política, i només de sentir-ne el nom ja hi mostren recel.
- El 10,6% hi mostren interès però tenen un perfil igual o menys inactiu que el dos grups anteriors.

Més formes de participació, encara que hi hagin participat només alguna vegada:

- En entitats d'educació en el lleure: el 30,3%.
- En entitats o moviments de preocupació per l'entorn: 11%.
- En entitats o grups de suport a col·lectius desfavorits: 16%.
- En entitats, grups o associacions religioses: 7,4%.

l'abandonament escolar de les classes més modestes i, naturalment, reproducció de les classes benestants. A 16 anys o 17, hom té la falsa percepció d'igualtat de classe, perquè amb una feina sense qualificació, posem per cas de pizzer, el jove pot tenir una moto, anar a la discoteca, comprar roba i viure el temps de lleure pràcticament igual que un altre de classe benestant. Però al cap de deu anys, el pizzer continuarà essent-ho i l'altre s'haurà titulat. Naturalment, tots dos viuran a mons socials radicalment separats per raó de classe."

Més individualistes, més conservadors i desinteressats de la política. Els trets bàsics que detecten els estudis asseguren que els joves, entesos com a grup i sempre amb les lògiques excepcions individuals, són més individualistes i més conservadors que no els de generacions anteriors. I, sobretot, es desinteressen cada vegada més de la política.

Carbonero accepta que "hi ha una majoria de joves que són més conservadors", però també "una minoria molt més compromesa i més solidària que no pas en generacions anteriors.

Els entenen la política com a sinònim de partits, de corrupció, de sistema establert caduc i ho rebutgen, però no crec que incloguin en el terme *política* activitats de compromís i solidaritat que veuen amb més bons ulls, i que hi participen d'alguna manera. Sí que és cert que, malgrat veure amb bon ulls la participació solidària, es mostren, paradoxalment, més individualistes. Però no d'una manera diferent dels adults, perquè és tota la societat que tendeix a l'individualisme".

Per a Tarabini, "no hi ha dubte que són més conservadors i individualistes i, per tant, rebutgen la política". A parer seu, "és fruit de la ideologia dominant, segons la qual només importa el consum. És una crisi de valors que afecta tota la societat".

Cardús considera que, efectivament, "el jovent és ideològicament i políticament més conservador, però alhora té comportaments i costums socials més liberals que no abans, com per exemple amb la sexualitat. Això no obstant, és cert que els joves tenen conductes extremadament conservadores i individualistes". Malgrat les opinions dels tres sociòlegs i d'allò que diuen els sondatges en general, el fet és que –vegeu el requadre 2– un estudi sobre la joventut catalana permet de pensar que és diferent de l'espanyola. Però Cardús ho relativitza: "Sincerament no ho crec. És cert que Catalunya té una tradició més associacionista i en conseqüència és lògic que també el jovent ho sigui. Però és estrictament en aquest marc, i sempre amb xifres minoritàries. En realitat, els joves són cada vegada més homogenis pertot, a Europa, a l'estat espanyol, a Catalunya... i en tot, fins i tot en els gustos musicals, en el vestit, en les actituds..."

El déu consum. Els estudis indiquen que l'autorealització dels joves es fa mitjançant el consum. Fins i tot un nombre considerable identifica la seva socialització extrafamiliar relacionada amb les grans superfícies. Tot un símptoma.

Cardús no dubta que "la transició de la infància a la joventut es fa a través del consum: de roba, de poder sortir a dinar o sopar, a ballar, al bar, els qui

EFE

El nombre de joves que prenen begudes alcohòliques com a forma de socialització ha crescut els darrers anys, segons els estudis recents.

poden a través dels viatges... El lleure simbolitza l'accés al món juvenil. I això a Catalunya fa que els usos lingüístics del jovent siguin majoritàriament en castellà, perquè el lleure es fa en castellà”.

Carbonero assegura que, “en general, els joves identifiquen el fet de comprar amb la diversió i amb la seva capacitat d'eleger i, per tant, de definir-se com a lliures. Em preocupa molt, això, perquè és l'èxit, brutal, del mercat, que cada vegada s'imposa més. L'autorealització és a través del consum. I cada vegada passa més: basta veure això que en diuen els *centres d'oci familiar*, que no són sinó grans superfícies pensades per a consumir i consumir, i, sobretot, iniciar els nins en el consumisme”.

Tarabini està d'acord amb Carbonero i afegeix, a més, “que el jovent, seguint el patró cultural dominant a la societat, veu en allò més immediat i assequible, que són les coses que compren, una mena de via a la igualació de classes. És un miratge, però funciona així...”.

Poc consum cultural tradicional.

Si una cosa fa feredat de les enquestes és veure la quantitat de joves que no llegeixen llibres –el 40% diu que mai no en llegeix–, cosa que deu tenir lògicament una relació directa amb l'abandonament prematur dels estudis. Sigui per la raó que sigui, el consum cultural entre el jovent pareix ser molt baix.

Cardús assegura que “el consum cultural és més baix que entre els seus pares. A Catalunya, per exemple, els joves han estat educats en català; doncs bé, consumeixen en català –llibre, diaris, etc.– menys que els seus pares; és increïble, però és així. De tota manera, hem de ser prudents a l'hora d'identificar el consum cultural amb els llibres: potser no en llegeixen tants però usen l'ordinador: ho considerem una pràctica cultural o no?, perquè si entenem que ho és, ni que sigui de cultura tecnològica, el resultat és diferent. Ara, és cert que llegeixen poc i, entre els nois que llegeixen, la lectura que impera és la premsa esportiva, i entre les noies la premsa rosa. Una

separació segons el gènere que també es veu en el fet que els nois omplen part del lleure a casa amb l'ordinador, mentre que les noies l'omplen amb la televisió”.

Tarabini pensa que “el baix consum cultural dels joves té relació amb la manca de qualitat de l'educació bàsica, que no els dóna pautes perquè adquireixin el gust per a la lectura i com que posar-se davant l'ordinador o la televisió és més còmode, doncs fan això. Els pares hi tenen una gran responsabilitat perquè han perdut la *cultura de l'esforç* que no inculquen als seus fills, essent cada vegada més acomodaticis. I, és clar, com que la lectura implica esforç...”.

Carbonero és la més pessimista. “La manca de consum cultural és l'element més cruel de tot això que passa. Excés de consumisme passiu, sense gust per la lectura... Això augura generacions futures sense esperit crític i això mai no és bo per a la societat”.

Miquel Payeras